

El Nou Laborisme: una tercera via diferenciada?

Patrick Seyd / Professor de la Universitat de Sheffield

Durant les dues darreres dècades, el Partit Laborista ha sofert una transformació completa. Avui té una constitució, un programa, polítiques, personal, procediments i un esperit molt diferents de l'últim cop que va ser al govern, als anys setanta. Per exemple:

- Als anys setanta l'objectiu polític del partit, tal com quedava definit a la seva constitució, era "garantir als treballadors –manuals o no manuals– la integritat del fruit de la seva feina i la distribució més equitativa que en resulti i que sigui possible sobre la base de la propietat comuna dels mitjans de producció, distribució i intercanvi", mentre que actualment és "crear per a cadascun de nosaltres els mitjans per desenvolupar el nostre autèntic potencial i per a tots nosaltres una comunitat en la qual el poder, la riquesa i les oportunitats siguin en mans de la majoria i no d'una minoria...".
- Els dos programes electorals que va elaborar el partit al 1974 afirmaven que "estendrem considerablement les empreses públiques", mentre que el programa electoral de 1997 sostenia que "considerem els beneficis i la prosperitat com un dels motors bàsics d'una economia de mercat dinàmica".
- L'últim primer ministre laborista, James Callaghan, havia estat elegit només pels parlamentaris laboristes, mentre que van ser els militants del partit els qui escolliren Tony Blair com a líder laborista i, per tant, en darrera instància, com a primer ministre.
- Al Parlament de 1974-1979, la proporció de parlamentàries laboristes era del 4 per cent, mentre que al Parlament actual és d'un 24 per cent.
- Els sindicats tenien un 90 per cent dels vots als congressos laboristes dels anys setanta, mentre que actualment hi tenen un 50 per cent.
- Al 1974, qui volia adherir-se al partit a títol individual havia d'omplir una sol·licitud per militar al "Partit Laborista", mentre que al 1999 sol·licita l'afiliació al "Nou Laborisme".
- Un dels trets característics del discurs públic del partit als anys setanta era l'ús generalitzat del terme camarada, mentre que avui amb prou feines es fa servir.

Els motius d'aquesta transformació són diversos. En primer lloc, el col·lapse del règim soviètic va afeblir la creença en les virtuts de la planificació econòmica. En segon lloc, el fracàs de les polítiques econòmiques intervencionistes de Mitterrand a França el 1982 va oferir un clar exemple de les limitacions amb què es troben els objectius socialistes tradicionals de propietat pública en una economia financera d'escala

mundial. En tercer lloc, la creixent "cultura de la satisfacció" (Galbraith, 1993) implicava que els contribuents ja no semblaven estar disposats a finançar la provisió pública de béns. En quart lloc, diverses tendències socioeconòmiques –incloent-hi el declivi de les indústries manufactureres tradicionals, l'augment relatiu de l'ocupació femenina a temps parcial i el desplaçament de la gent cap a les zones suburbanes– afeblien el suport electoral dels laboristes. No obstant això, el factor més important de tots a l'hora d'explicar la transformació del laborisme fou la pèrdua de quatre eleccions generals consecutives. El Partit Laborista va romandre a l'oposició durant tota la dècada dels vuitanta i bona part de la dels noranta. Al 1983 havia estat a punt de perdre el seu lloc com un dels dos partits majoritaris a la Gran Bretanya –una posició obtinguda per primer cop al 1929– i, posteriorment, a les eleccions de 1987 i 1992, només va aconseguir millorar el seu suport electoral un 3 i un 4 per cent, respectivament.

El procés de reforma va ser posat en marxa per Neil Kinnock després que esdevingués el nou cap del partit al 1983 i fou continuat per John Smith durant el seu breu lideratge entre 1992 i 1994, encara que es va dedicar més a consolidar les reformes que ja havia endegat Kinnock que no pas a iniciar-ne de noves i més profundes. Finalment, quan Tony Blair va esdevenir el nou líder laborista al 1994, va accelerar encara més el procés de reforma. El Nou Laborisme, tal com el coneixem avui dia, no existiria si Smith no hagués mort i si no hagués estat substituït per Blair. Si s'hagués imposat un altre líder –John Prescott, per exemple–, encara tindríem un Partit Laborista reformat en lloc del Nou Laborisme.

El Nou Laborisme enfront del vell

La referència al Nou Laborisme a la frase anterior ens obliga a aclarir el que vol dir aquest terme. Tant Nou Laborisme com Vell Laborisme són termes controvertits relacionats amb els conflictes entre partits i dins el mateix Partit Laborista. Els primers que van emprar l'expressió Nou Laborisme per definir el partit van ser Blair i els seus companys modernitzadors, després que aquest en fou elegit líder l'any 1994. Des d'aleshores Blair i els seus col·legues l'han fet servir de manera sistemàtica. Per exemple, a la matinada del 2 de maig de 1997, quan celebraven la victòria electoral, Blair va afirmar que "el Partit Laborista ha estat elegit com a Nou Laborisme i governarà com a Nou Laborisme". Dos anys més tard, al juny del 1999, just després dels fluïxos resultats electorals obtinguts pels laboristes a les eleccions al Parlament Europeu, Blair va deixar clar que les polítiques del Partit Laborista continuarien essent "cent per cent" fidels al Nou Laborisme.

Hem de considerar amb un cert escepticisme algunes de les afirmacions que sostenen aquells que s'identifiquen estretament amb el Nou Laborisme. Per exemple, els seus intents a l'hora de considerar el Partit Laborista d'abans del 1994 com un bloc compacte –el que seria el Vell Laborisme– és esbiaixat, ja que hi havia moltes maneres diferents de ser laborista. Per exemple, el partit de Clement Attlee dels anys quaranta i cinquanta era diferent del partit de Harold Wilson als anys seixanta i setanta. D'altra banda, l'afany de presentar el Vell Laborisme com un partit dominat pels sindicats i compromès amb impostos elevats i l'extensió de la propietat pública es troba molt lluny de la realitat. No obstant això, com ja hem demostrat, han tingut lloc canvis considerables dins el Partit Laborista que actualment n'han fet un partit radicalment diferent. En aquest sentit, doncs, qualificar el Partit Laborista de nou resulta adient.

La resta d'aquest text es dedicarà a examinar, en primer lloc, alguns dels trets característics de les polítiques i les estructures del Nou Laborisme i, posteriorment, algunes de les interpretacions actuals del govern laborista.

El Nou Laborisme a l'oposició (1994-1997)

Després que Blair esdevingués líder del partit, una de les persones que va assumir-hi noves responsabilitats fou Philip Gould, especialista en comunicacions i anàlisi d'opinió. Gould havia estat una figura influent dins el partit durant el darrer període del lideratge de Kinnock, però el seu paper havia minvat durant l'etapa de Smith. No obstant això, entre 1994 i 1997 va esdevenir una figura clau a l'hora de desenvolupar l'estratègia electoral del partit. El seu ús exhaustiu de recerques centrades en grups va revelar que fins que Blair no va començar les seves reformes, el Partit Laborista encara tenia problemes perquè "...en qüestions com els sindicats, la propietat pública i, sobretot, els impostos i la despesa pública, bàsicament encara estàvem ancorats en el passat" (Gould, 1998). La visió de Gould era que "la política de masses està esdevenint política de classes mitjanes... Les noves classes mitjanes són la classe treballadora que té ocupacions manuals i que aspira a millorar la seva posició, d'una banda, i els treballadors no manuals, cada cop més insegurs, amb ingressos mitjans i baixos, de l'altra" (Gould, 1998). El seu consell als líders laboristes era que el partit havia de demostrar que ja no estava "ancorat en el passat" i que podia guanyar els vots de "les noves classes mitjanes".

Quan Blair n'esdevingué el líder, el partit ja havia avançat molt en el procés de reformes. Havia deixat clar el seu compromís amb l'economia de mercat i la Unió Europea i havia abandonat el seu lligam amb els drets sindicals col·lectius. La contribució de Blair, més enllà d'una imatge de joventut i novetat, va consistir en la decisió que va prendre –juntament amb el ministre d'Hisenda a l'ombra, Gordon Brown–, quatre mesos abans de les eleccions del 1997, segons la qual el futur govern laborista no augmentaria els impostos de les persones físiques durant la legislatura parlamentària ni alteraria els compromisos adquirits pel govern conservador en matèria de despesa pública durant els seus dos primers anys de mandat. A més a més, el programa electoral del Partit Laborista per al 1997 també deixava clar que la despesa pública ja no es considerava com el mitjà per resoldre els problemes socials i econòmics, tot afirmant que "el nivell de despesa pública ja no és la millor mesura de l'eficàcia de l'acció de govern orientada a l'interès públic" (Labour Party, 1997). En assumir aquests compromisos, Blair i Brown esperaven fer esvair els temors dels votants que el Partit Laborista continuava essent un partit que augmenta tant els impostos com la despesa pública.

El Nou Laborisme al govern

No és possible examinar aquí els resultats de totes les polítiques laboristes des de la seva victòria electoral l'1 de maig de 1997, de manera que ens centrarem en les polítiques governamentals relatives a l'economia i el benestar social.

La política econòmica

"No es pot construir la nova Jerusalem sobre una muntanya de deute... De la mateixa manera que no podem escapar de la recessió mitjançant la despesa, tampoc no podem, en una economia global, limitar-nos a gastar durant un període de recuperació" (Gordon Brown, discurs pronunciat al congrés del Partit Laborista, setembre de 1997).

El govern laborista tenia tres objectius econòmics ben diferenciats. En primer lloc, crear estabilitat fiscal i monetària, a diferència dels cicles econòmics de creixement i recessió que s'havien anat reproduint des dels anys seixanta. El primer que va fer Brown en esdevenir ministre d'Hisenda fou garantir independència al Banc d'Anglaterra per fixar els tipus d'interès. Es tractava d'un intent –que ha resultat tenir èxit– de tranquil·litzar els mercats financers, garantint-los que aquest aspecte de la gestió macroeconòmica quedaria al marge dels cicles electorals.

Brown ha adoptat el paper de "canceller de ferro" en no permetre l'augment de la despesa pública. Els governs laboristes dels anys seixanta i setanta havien augmentat immediatament la despesa pública durant els seus primers anys de mandat i tot seguit havien hagut de fer front a una pèrdua de confiança en els mercats financers. Aquest govern manté el compromís de tenir les finances públiques sota control, reduir les necessitats creditícies del sector públic i equilibrar el pressupost en curs, i a continuació emprar els superàvits per reduir el deute nacional. Com podem veure a la taula adjunta, que reflecteix la despesa pública del govern des del 1964, Brown ha aconseguit reduir la despesa pública com a percentatge del PIB.

La despesa pública al Regne Unit (percentatge del Producte Interior Brut)

		%
1964-1970	(laborista)	39,9
1970-1974	(conservador)	41,4
1974-1979	(laborista)	45,4
1979-1990	(conservador)	43,0
1990-1997	(conservador)	41,4
1997-	(laborista)	39,4

(Font: The Guardian, 25 d'agost de 1999)

Més que no pas intentar gestionar el costat de la demanda de l'economia, l'estratègia de Brown ha estat influir sobre el costat de l'oferta encoratjant una actitud emprenedora entre les empreses i els individus. Així, el govern ha retallat els impostos a les empreses per encoratjar la inversió, ha posat en marxa plans d'incentius per a la participació accionària dels empleats i ha creat la University of Industry com a mitjà per potenciar la qualificació de la força de treball. El govern pretén encoratjar una economia més competitiva i, en aquest procés, té molt interès a protegir els interessos dels consumidors més que no pas –com s'havia fet en el passat– els dels productors i els sindicats.

La tercera característica de la política econòmica del govern ha estat emfatitzar la necessitat d'assolir l'ocupació plena, d'una banda com a estímul per al creixement econòmic i, de l'altra, com la manera més eficaç de dur a la pràctica un programa de benestar. El govern creu que si la gent té feina és menys probable que es vegin afectats per la pobresa o que adoptin una mentalitat de dependència.

La reforma del benestar social

El leïtmotiv constant dels laboristes des que van ser elegits ha estat que la política de benestar social més eficaç és aquella que ofereix més oportunitats de treball per a les persones. L'eix del seu programa de benestar ha estat l'anomenat New Deal, un pla que pretén passar dels subsidis de benestar social a la creació d'ocupació. El Partit Laborista va prometre 250.000 llocs de treball per a joves en atur durant la primera legislatura, emprant per a això 2.500 milions de lliures [uns 700.000 milions de pessetes] obtinguts de l'impost recaptat pels "guanys imprevistos" dels serveis públics privatitzats. Els crítics sostenen que el grau de coacció és massa gran (el subsidi d'atur es perd si el jove no assisteix als programes d'orientació i capacitació), que els llocs de treball es crearien igualment en una economia en expansió –sense necessitat d'aquesta iniciativa, doncs– i que el cost per cada lloc de treball creat és massa elevat. Al desembre del 1999, 155.000 joves en atur havien trobat feina gràcies a aquest programa, de manera que el New Deal sembla que està resultant un èxit per al govern.

A més, el govern ha introduït nous programes de benestar social i ha augmentat els nivells d'algunes de les prestacions existents. El més destacat d'aquests nous programes ha estat el pla de bonificació fiscal per a famílies treballadores, que representa una combinació de desgravacions fiscals i deduccions personals que permeten que les llars amb treballadors que tenen ingressos baixos se'n puguin beneficiar. D'altra banda, el govern ha creat noves deduccions per a famílies amb fills, ha augmentat els subsidis per fills i ha establert un nou llindar d'ingressos mínims per als pensionistes en un intent d'alleujar la pobresa entre els més joves i la gent gran. Finalment, per tal d'afrontar el problema dels salaris de pobresa, a l'abril del 1999 va entrar en vigor per primer cop al Regne Unit un salari mínim obligatori de 3,60 lliures l'hora [997 pessetes].

En la revisió de despeses del govern per al 1998 es van desviar fons addicionals per a educació (19.000 milions de lliures [5,3 bilions de pessetes]) i sanitat (20.000 milions de lliures [5,5 bilions de pessetes]). Aquests diners s'estan destinant a desenvolupar plans per millorar els nivells d'alfabetització i de nocions aritmètiques a les escoles i per ajudar els nens de les zones urbanes deprimides perquè romanguin a l'escola i segueixin els cicles d'ensenyament superior. Un d'aquests plans és el programa Sure-Start, que es va introduir al 1999 amb un pressupost de 540 milions de lliures [150.000 milions de pessetes] per invertir durant un període de tres anys per als nens de preescolar. Els diners assignats a sanitat s'estan emprant per intentar reduir el temps d'espera per als pacients dels hospitals britànics.

Mentre que, d'una banda, el govern ha introduït plans com els esmentats més amunt amb l'ànim de concentrar-se en grups particulars que mereixen un ajut especial, d'altra banda ha atacat el que considera la mentalitat de "rebre prestacions sense oferir res a canvi". En aquest sentit, una part de la Llei de Reforma del Benestar –presentada pel govern i aprovada pel Parlament al novembre de 1999– proposava que els subsidis per a les mares o pares solters i per als disminuïts només s'havien de donar a aquells que més ho necessitessin. Altrament dit, els ajuts minven molt ràpidament si els beneficiaris obtenen altres formes –relativament baixes– d'ingressos, com ara una pensió privada. Aquestes propostes van generar un malestar considerable entre els seguidors més fidels del partit i fins i tot van desembocar en importants revoltes

parlamentàries entre els mateixos diputats laboristes sense càrrecs al govern. Els crítics sostenien que les mesures es limitaven a redistribuir recursos entre els més necessitats en lloc de canalitzar-los dels rics cap als pobres, la qual cosa es podia haver fet mitjançant impostos aplicats als ciutadans de millor posició econòmica que després servissin per augmentar el nivell de despesa pública.

La manca d'espai ens impedeix examinar amb detall altres polítiques i iniciatives importants dutes a terme pel govern laborista, com ara les relatives a l'ensenyament i la justícia penal; no obstant això, hi ha una altra iniciativa que sí que mereix que en fem esment: els intents de la cúpula dirigent del partit per reestructurar l'organització del Partit Laborista.

Les reformes internes del partit

Entre els anys 1918 i 1979 amb prou feines va tenir lloc cap canvi en les estructures internes del partit i els elements bàsics van romandre inalterats. Kinnock va posar en marxa una sèrie de reformes dirigides a marginar els activistes "poc representatius", i Blair no ha fet sinó aprofundir aquestes reformes. En primer lloc, el partit pràcticament ha abandonat la democràcia per delegació. Per elegir els líders del partit i els candidats al Parlament, com també per aprovar els programes electorals, actualment el més comú és fer votacions entre tots els membres individuals del partit. Els dirigents ara posen un èmfasi considerable en la importància dels militants individuals, deixant una mica de banda el paper dels activistes. En segon lloc, ha tingut lloc una significativa modificació dels procediments per formular les polítiques del partit: la importància del congrés anual del partit ha disminuït. En lloc d'això, s'han establert nous procediments per debatre les polítiques en fòrums i els sindicats hi tenen un paper menys important (Seyd, 1999). Sembla que s'està gestant un nou tipus de partit amb estructures que encoratgen una forma de fer política més individual que no pas col·lectiva.

Encara és massa aviat per fer una avaluació de conjunt de la naturalesa d'aquest govern. El mateix Blair sosté fermament que el Partit Laborista necessita almenys dues legislatures consecutives al govern —és a dir, un mínim d'entre vuit i deu anys— per assolir canvis significatius respecte al Regne Unit conservador. No obstant això, val la pena considerar diverses interpretacions de la tasca duta a terme per l'actual govern laborista.

Interpretacions del Nou Laborisme

La primera interpretació és que Margaret Thatcher va triomfar als anys vuitanta en transformar la naturalesa de la política britànica fins al punt que el Partit Laborista ha esdevingut també un partit thatcherista. Per exemple, s'ha afirmat que "...la profunditat amb què el partit ha reformat tant el seu pensament com la seva estructura organitzativa és un homenatge a l'impacte que el thatcherisme ha tingut sobre el laborisme" (Gamble, 1996; vegeu també Panitch i Leys, 1997). També s'ha dit que el Nou Laborisme és postthatcherista, en el sentit que és més thatcherista en el seu compromís amb el lliure comerç, la flexibilitat del mercat de treball, la solvència de les finances públiques i l'autosuficiència i els esforços individuals, però el govern també hi ha afegit una dosi molt característica de comunitarisme (Driver i Martell, 1998).

Una interpretació alternativa, expressada per alguns membres dins les mateixes files del partit, és que el Nou Laborisme no és laborista. Els dos defensors més destacats d'aquesta interpretació són antics líders laboristes: Roy Hattersley, número dos del partit entre 1983 i 1992, i Bryan Gould, membre del gabinet a l'ombra i coordinador del partit a la campanya per a les eleccions generals del 1992. Roy Hattersley ha afirmat que "Tony Blair no pretén trobar una forma millorada de socialisme democràtic. El que vol és trobar una alternativa al socialisme" (Hattersley, 1998). I Bryan Gould ha dit que "el Nou Laborisme no és una renovació del Partit Laborista. Constitueix un rebuig, un refús del laborisme. El Nou Laborisme és un concepte negatiu. El Nou Laborisme és i ha volgut ser un No-Laborisme" (Gould, 1999).

Una tercera interpretació és que el Nou Laborisme està intentant, amb vacil·lacions, forjar una "tercera via" diferenciada (Giddens, 1998). Una sèrie de circumstàncies noves –en particular la pèrdua d'importància de les divisions tradicionals a la societat, com ara les oposicions públic/privat, treball/capital, Estat/mercat– fan que la socialdemocràcia tradicional ja no tingui rellevància. D'altra banda, el consens tradicional entorn de l'Estat del benestar en què es fonamentava la socialdemocràcia ja no es pot tornar a crear. Els objectius del laborisme es poden assolir adaptant els valors laboristes tradicionals –com ara la justícia social, la igualtat d'oportunitats i la força de la comunitat– a aquestes noves circumstàncies i treballant amb el mercat.

Una darrera interpretació és que el futur resta obert i que el Partit Laborista podria desenvolupar una socialdemocràcia modernitzada o bé un liberalisme social en què només quedessin pal·liats els aspectes més durs del capitalisme.

Conclusions

Els sondejos d'opinió indiquen que la majoria dels electors continuen donant suport al Partit Laborista i que és probable que guanyi les properes eleccions generals l'any que ve o el 2002. L'únic problema que té és que les eleccions que van tenir lloc al 1999 –per a les assemblees legislatives d'Escòcia i Gal·les i per al Parlament Europeu– van posar de manifest el fet inquietant que els partidaris tradicionals del laborisme sembla que s'estan refredant a l'hora de donar suport al partit. A més, entre les bases del partit és evident un declivi tant del nombre de militants com del seu activisme (Whiteley i Seyd, 1998). En el sistema particular del Regne Unit, en què el finançament públic és limitat i hi ha moltes restriccions per a les despeses de les campanyes electorals locals, els partits necessiten militants de base compromesos. Sense l'entusiasme d'aquests activistes a les campanyes, els resultats electorals del Partit Laborista en resultaran afectats.

Els antics governs laboristes van patir serioses divisions personals entre els seus principals dirigents. En aquest aspecte, el govern actual no és diferent dels anteriors. Hi ha tensions personals entre molts ministres, particularment entre Brown i Peter Mandelson, tot i que de moment aquestes desavinences s'han pogut contenir. El mateix Blair manté un suport considerable tant al govern com entre els parlamentaris laboristes, una posició que es veu reforçada pel poder i la influència que resulten del seu càrrec com a primer ministre.

El punt cabdal a l'hora d'avaluar aquest govern laborista, però, és fins a quin punt serà jutjat com a socialdemòcrata. Al 1999, Blair va deixar clar el seu compromís amb els principis de redistribució tradicionals de la socialdemocràcia. En primer lloc, va afirmar que "el nostre objectiu històric és que puguem ser la primera generació que posi punt final a la pobresa infantil, i aquesta serà una tasca que afectarà tota una generació. És una missió en què ens haurem d'esmerçar vint anys, però crec que ho podrem aconseguir" (conferència de Beveridge, 18 de març de 1999). I, en segon lloc, va dir que "en acabar un període de 10 anys, haurem vist un augment molt significatiu de poder, riquesa i oportunitats en mans dels molts, no dels pocs: és aquest el nostre motiu de ser" (The Guardian, 25 de setembre de 1999).

És evident que les desigualtats –com ara en matèria de prestacions sanitàries– han persistit fins avui. La intenció de Blair és que el segle XXI sigui "el segle progressista", a diferència del XX, que hauria estat el segle conservador. El que encara hem de veure és si el seu compromís amb una política progressista implica la redistribució de les oportunitats vitals envers aquells que continuen estant en una posició extremadament desfavorida.

BIBLIOGRAFIA

- DRIVER, S. and MARTELL, L. *New Labour Politics after Thatcherism*. Polity. Cambridge. 1998.
GALBRAITH, J. K. *The Culture of Contentment*. Penguin Books. London. 1992.
GIDDENS, A. *The Third Way*. Polity. Cambridge. 1998.
GOULD, B. *New Statement*. 1999.
GOULD, P. *The Unfinished Revolution*. Little Brown. London. 1998.
HATTERSLEY, R. *Labour Review*. 1998.
PANITCH, L. and LEYS, C. *The End of Parliamentary Socialism*. Verso. London. 1996.
SEYD, P. "New Parties / New Politics?". *Party Politics*, 5, 3, 383-405 (1999).
WHITELEY, P. and SEYD, P. "New Labour, New Grassroots Party?", comunicació presentada a la reunió anual de la Political Studies Association, de la Universitat de Keele.